

ELMÉLET

ÚJ FELADATHOZ ÚJ LOGISZTIKÁT

Báthy Sándor 1

Magyarország NATO-csatlakozásával több vonatkozásban megváltozott a magyar haderő feladata és olyan új dimenziók jelentek meg, mint a Szövetség védelme, a megerősítő erők fogadása, a több nemzet részvételével NATO-parancsnokság alatt végrehajtott békeműveletek. A honvédség megváltozott feladatai természetesen azt is jelentik, hogy bizonyos mértékben meg kell változnia az ezt támogató harckiszolgálói rendszernek is és különösen érzékenyen érintheti ez a logisztikai támogatást, amely a legközvetlenebb kapcsolatban van a haderő funkcionális feladataival, hiszen jelen van az alkalmazás minden percében a hadsereg életének minden pillanatában még akkor is, ha működése akkor a legjobb, ha észrevétlenül biztosít mindent, amire a katonának, az eszköznek, esetleg az objektumnak szüksége van.

Cikkemben a megváltozott alkalmazási körülmények lehetséges hatásairól szeretném kifejteni gondolataimat, azokat az új kihívásokat elemezve, - természetesen a logisztika aspektusából - amelyek NATO-tagságunkat követően természetes igénnyel jelentkeznek, és hatással lesznek, illetve vannak a logisztikai támogatás megszervezésének minden mozzanatára: *a logisztikai erők és eszközök felkészítésétől a szervezetek kialakításán át a tagozati rendszer optimalizálásán keresztül a szállítás és a vezetés megszervezéséig.*

Mindenekelőtt szeretnék néhány, a logisztika szempontjából meghatározó alapvetést értelmezni. Ezek között számunkra a legfontosabb az, hogy *tisztázzuk a magyar fegyveres erők lehetséges alkalmazását, annak hatásait és körülményeit, hiszen csak ezek alapján lehet közelítő pontossággal meghatározni a logisztikai támogatás feladatait és elvárható mértékét.* Utalni szeretnék arra az átfogó tanulmányra, amelyet az ESG (Elektro-niksystem-und Logistik- GmbH) készített a vezérkar felkérésére, abban az időszakban, mikor még csak körvonalazódtak a Magyar Honvédség

1. Prof. Dr. Báthy Sándor ezredes, ZMNE Vezetés- és Szervezéstudományi Kar Logisztikai tanszék, tanszékvezető egyetemi tanára.

NATO-béli feladatai és az e feladatokra rendelkezésre álló, illetve felajánlott állomány. Ugyancsak bizonytalan volt a hadsereg haderőnemeinek aránya és még szó sem volt a 2000. évben kilátásba helyezett jelentős haderőcsökkentésről. *Tanulmányukban mégis úgy fogalmaznak a szerzők, hogy a hadművelleti rendeltetés differenciált definíciójának hiánya miatt az értékelést csak a támogatandó szervezet szemszögéből végezhetnék el².* Annak ellenére, hogy rendkívül értékesnek tartom az elkészített tanulmányt, meg kell jegyezni, hogy a megítélést még a támogatandó szervezet szemszögéből is csak jelentős korlátozásokkal végezheték el a német kollégák, hiszen a hadseregben lévő strukturális mozgások lehetetlenné tették a felhasználók lehetséges szükségleteinek meghatározását, különösképpen a NATO-ba integrálódó szervezeteinek lehetséges alkalmazása kérdőjelezhető meg. Ilyen körülmények között csak általánosságban és a megállapításaik kritikus elemzésével lehet közelíteni a tanulmányuk legértékesebb részét képező ajánlásokhoz.

Számunkra sokkal inkább az a meghatározó, hogy hogyan épül fel az MH alkalmazási struktúrája és különböző részeire milyen alkalmazási feladatok várnak. Hol, milyen körülmények között, kinek az alárendeltségében alkalmazzák a NATO-rendszernek megfelelően kialakított **reagáló erőket** (melyek a készenlétük függvényében két kategóriára, azonnali reagálású és gyors reagálású erőkre oszlanak), valamint a **fővédő erőket**, melybe az összes további szervezet tartozik. Jelentős különbséget kell tenni abból a szempontból is, hogy az alkalmazás az V. cikkely támasztotta követelményből fakad-e, azaz a NATO hadművelleti terveiben a Magyar Honvédség kijelölt erői számára tervezett alkalmazásról van-e szó, vagy a nem V. cikkely szerinti alkalmazás különböző válfajairól.

Az első esetben ugyanis a tervezett erőkhöz pontos alkalmazási alternatívák kapcsolódnak előre tervezett és tervezhető logisztikai támogatással, amire némi túlzással azt is mondhatjuk, hogy egyszerűbb feladat, hiszen erre készülünk. Mégis ezt nevezzük a nemzeti és a szövetség integrált logisztikai rendszere próbakövének, hiszen a működés intenzitása itt lenne a legnagyobb és nem mellékes körülmény az sem, hogy a NATO fennállása óta (szerencsére) az egész rendszert sohasem működtethette.

2. Annak megítélése, hogy a logisztikai rendszer mennyiben teljesíti a Magyar Honvédség hadművelleti rendeltetését, ismernünk kell a jelenleg érvényes rendeltetést: A magyar szárazföldi haderő alakulataira a NATO-csatlakozást követően vonatkozó hadművelleti rendeltetés egy differenciált definíciója a tanulmányt készítő csoportnak még nincs a birtokában. A teljesítőképesség megítélése adott nemzeti kritériumok alapján ezáltal nem lehetséges. Az értékelést ezért a felhasználó, vagyis a támogatandó szervezet szemszögéből végezzük el.

(ESG Elektroniksystem-und Logistik-GmbH A Magyar Honvédség központi logisztikájának és a szárazföldi haderő logisztikájának átszervezésére és optimalizálására irányuló koncepció elkészítése és megvalósítása).

A másik alkalmazási helyzet bonyolultságát elsősorban a sokfélesége jelzi, hiszen itt bizonyos értelemben egy kalap alá kerülhet az Európán kívüli békekikényszerítő, azaz harci alkalmazásban való részvétel a humanitárius segítségnyújtás támogatásával, mondjuk valamelyik közeli ország területén, vagy éppen a Dél-szláv válság béketámogató tevékenységeiben való aktív közreműködés. Ezek közös jellemzője mégis az, ami talán né-mileg politikai ízű, hogy tudniillik részvételünk külön egyedi döntést igényel, amelynek során mindig figyelembe veszik aktuális anyagi, szervezeti (és itt meghatározó jelentőségű a logisztikai) lehetőségeinket is.

Az első és általános megközelítés a logisztikai támogató rendszerek kialakításánál némileg felületes megközelítéssel az is lehetne, hogy egy olyan egységes rendszerre van szükség, amelyet az első feladatra alakítunk ki és valahol a nagy számok törvénye alapján ez alkalmassá tesz bennünket arra, hogy zavarmentesen kezeljük a második feladatcsoport vitathatatlanul alacsonyabb szintű logisztikai kihívásait. Ez a természetes összefüggés több tekintetben igaz lehet ugyan, de mégis túl nagyvonalú ahhoz, hogy fontos körülmények elsikkadjanak. ***Mindenekelőtt nem hagyható figyelmen kívül, hogy az első feladatot mozgósított állománnyal és technikai eszközzel tervezik; és még a reagáló erők sem nélkülözhetik feladataik maradéktalan ellátásához a jól felkészített tartalékos állományt.*** A másik jelentős különbség az, hogy az első feladatra úgynevezett szervezetszerű állomány áll rendelkezésre, amely viszonylagos mobilitása ellenére is szorosan kapcsolódik (kötődik) az adott szervezethez és a tervezett feladathoz. A másodikként említett feladatok mindegyike tulajdonképpen egyedi, hiszen a jelzett feladatok sokrétűsége mindig más-más erőt és eszközt igényel mivel a NATO-szövetségesek is eltérő módon vesznek részt a feladatokban és ebből következően a Magyar Honvédségre is más-más szerep várhat. Ellentétben az V. Cikkely érintett állományával, itt döntően **békeállomány**, egyes esetekben pedig (a jelenlegi gyakorlat szerint) **szerződéses állomány** hajtja azokat végre. További jelentős eltérésnek tekinthető, hogy a logisztikai támogatás sokkal szélesebb körben és mélyebben épülhet a hazai és fogadóországbeli **polgári kapacitások** igénybevételeire.

A várható alkalmazás legfőbb szempontjainak tisztázása után felvetődik a kérdés (és ez mindig és minden fórumon központi kérdés), hogy ***alkalmas-e a Magyar Honvédség logisztikai rendszere a meglévő fel-***

szerelésével és szervezeti struktúrájával végrehajtani a hadsereg logisztikai támogatását az alkalmazás különböző viszonyai között. Mindenekelőtt fontos leszögezni, hogy a logisztikai rendszerünket (erő és eszköz, szervezet, alkalmazási eljárás, azaz technológia) nem az előzőekben vázolt és NATO-kötelékben végrehajtott feladatok támogatására alakítottuk ki. *Ugyanakkor az sem lenne célszerű gondolkodás, ha hirtelen fellángolásként igyekeznénk megelőztetni a farkával a kutyát, és előbb szeretnénk, mondjuk NATO-kompatibilis logisztikai eszközöket, mint NATO-kompatibilis fegyverrendszereket, pláne vezetési és irányítási rendszert.* Egy érdekes körülményt azonban mindenképpen figyelembe kell vennünk, mert amikor nem vitatjuk, hogy a logisztikai kiszolgáló rendszer kialakításának a rendszeresített harceszközök és személyi állomány, valamint ezek alkalmazási körülményei jelentik a kiindulópontját és minden körülmények között ezek zavartalan működését kell biztosítani, nem tekinthetünk el attól, hogy a Szövetséges erők magyarországi fogadása és alkalmazása egy sor olyan logisztikai követelményt támaszt, amelyek sajnos a rendelkezésünkre álló eszközökkel nem biztosíthatók. Itt példaként a NATO-ajánlások közül a keretszervizelések két fokozatát említem, melyek kívánatosná tennék, hogy a kijelölt repülőtereinken a NATO-ban elfogadott szintű szervizelést hajtsuk végre a gépeknél.

Mivel belátható időn belül nem várható fegyverrendszereink egyik napról a másikra történő kicserélése, ezért megítélésem szerint célszerűtlen minden áron az új támogató eszköz és technológia rendszerében gondolkodni. *Nem tartom ugyanis a kompatibilitás, és még az interoperabilitás kritériumának sem az erők döntő hányadát kitevő szárazföldi erőknél a logisztikai eszközök és eljárások megfeleltetését a NATO valamelyik hadseregének. E vonatkozásban rendkívül pragmatikusnak érzem a Cubic cég e témával kapcsolatos fejtegetését*³.

3. Ugyancsak megvizsgáltuk az Önök szervezeteinek eszközök és felszerelés iránti igényeit. Számos szovjet tervezésű és gyártmányú eszköz kiváló és a következő évtizedben is fenntartandó több pénzügyi, anyagi és humán erőforrás ráfordításával. Ilyen eszköznek minősülnek a MIG repülőgépek, valamint a T 72 harckocsik. Ugyanakkor néhány modern eszköz, mint például a MIG 29 harci repülőgépek javítási és karbantartási igénye igen nagy. Számos eszköz, különösképpen a kerekes gépjárműpark igen rossz állapotban van. Más eszközök, mint például a légvédelmi lokátorok és az elektronikus hadviselési rendszerek elavultak, fenntartásuk igen költséges, továbbfejlesztés gazdaságosan nem megoldható. A Magyar Honvédség igen nagy mennyiségű "M-zárolt" tartalék eszközzel és felszereléssel rendelkezik, amelyeket egységeknél tárolják és tartják karban. A tartalék eszközök és felszerelések iránti tényleges igényeket akkor lehet igazolni, ha a nemzeti védelmi stratégiát kidolgozták. Tisztában vagyunk azzal, hogy eszközök és felszerelések karbantartására, valamint a szükséges logisztikai feladatok végrehajtására korlátozott mértékben állnak rendelkezésre pénzügyi erőforrások. Következésképpen, Önöknek nem kellene olyan eszközök és felszerelések tárolására és karbantartására költeniük, amelyekre nincs szükségük.

Az alkalmazási viszonyokban bekövetkezett változás nem hagyható figyelmen kívül a logisztikai szervezetek és az egyes szintek, tagozatok kialakításánál sem. Abból az alaptételből kiindulva, hogy a végpontokon is (és elsősorban a végpontokon) mindenre kiterjedő és időbeni logisztikai támogatásra van szükség, felvetődik, hogy mely szinteken és milyen logisztikai támogató elemek szükségesek a maradéktalan ellátás biztosítása érdekében.

A kérdéssel foglalkozók, és itt elsősorban *Jároscsák Miklós* pályaművére⁴ gondolok, bebizonyították és érthetővé is tették, hogy a logisztikai súlypontképzésnek egyik természetes lehetősége az, hogy a harcoló szervezetekhez ne minden szinten kapcsolódjon szervezetszerű logisztikai erő, mivel ez az ún. stabilitás nehézkessé teszi a harci kötelekként történő alkalmazást és csak mechanikusan tudja értelmezni a feladattal adekvát logisztikai erőt. A kérdés harcászati szinten úgy vetődik fel, hogy ki legyen a logisztikai támogatás szervezett alappillére. Rögtön hozzá kell tennem, hogy mint minden kérdésben, itt is meghatározó az összefegyvernemi gondolkodás a szervezetekről és azok alkalmazásáról. *Amennyiben a Magyar Honvédség szárazföldi csapatainak alkalmazásában a dandárt tekintem stabil egységnek és a vezetés meghatározó szintjének, akkor természetesen elképzelhető, hogy a dandár rendelkezzen a szervezetében lévő zászlóaljak és közvetlenek számának és milyenségének megfelelő logisztikai szervezettel, figyelembe véve azok alkalmazási oszthatóságát.* Ebben az esetben ugyanis a dandár az állományából alkalmazott harci kötelekből megfelelő logisztikai támogatást képes biztosítani és ugyanakkor lehetősége nyílik a harcrendben elfoglalt hely és feladat szerinti differenciálásra is. Az eddig működtetett rendszerhez képest ez mindenképpen fejlődést jelent. Mégis úgy érzem, hogy a felvázolt alkalmazási feladatok ennél sokkal határozottabb, a rendszer egészét érintő átalakítást igényelnek.

Ennek filozófiáját a megvalósítás alatt álló jelentős haderő-átalakítás időszakában, amely elsősorban a haderő radikális csökkentésében nyil-

4. Újszerű megoldást jelentene, hogy az összefegyvernemi zászlóaljaknál békében nem lenne szervezetszerű logisztikai alegység, hanem a zászlóalj alkalmazása esetén a dandár logisztikai zászlóalj bocsátaná rendelkezésre a felkészített logisztikai század kötelekeket. Ezen típusú katonai szervezeteknél a logisztikai zászlóalj (logisztikai század) alkalmazáskész biztosítási állapotban van és csak néhány vonatkozásban vehető igénybe a nemzetgazdasági lehetőség (laktanya fenntartás, katonakereskedelmi cikk ellátás, mosatás- vegytisztítás).

vánul meg, azt jelentheti amivel egyre több katonai teória foglalkozik az az XXI. század hadviselése és hadserege, az új évezred új minősége, amit a 2000-es év szervezési feladatainál hiba lenne figyelmen kívül hagyni. Az a tendencia több szerzőnél is érzékelhető, hogy a technikai fejlődés következtében sokkal inkább a minőség, a vezetést illetően pedig ún. informatikai hadviselés kerül előtérbe. Logisztikai vonatkozásban tovább erősödik a **Just in Time**, mint módszer jelentősége és elkerülhetetlenül szélesedik az az országút, amely a hadsereget és a nemzetgazdaságot köti össze. Ezek a gondolatok nagyon plasztikusan jelentkeznek *Wilson J. E.* *The New Millennium: "Getting There From Here"* című cikkében⁵.

Igaz ugyan, hogy a Magyar Honvédség jelenlegi technikai felszerelése és alkalmazása nem az USA fegyverrendszereinek és ennek megfelelően alkalmazási elveinek szintjén van, hanem egyenlőre a hadrafoghatóság minimális szintjét igyekszünk elérni, de egy hosszú távra tekintő szervezésnél feltétlenül figyelembe kell venni a napi küszködésen túlmutató gondolatokat is.

Megítélésem szerint a változtatást a zászlóaljnál kell kezdeni, és a lehetséges alkalmazási viszonyokat vizsgálva megállapítani szükségleteit, és ebből levezetni az MH logisztikai rendszerét és a vezetés meghatározó pilléreit. Ez annál is indokoltabb, mert az azonnali reagálású erőknél zászlóalj nagyságrendről beszélhetünk és valószínűsíthetően a nem V. cikkely szerinti tevékenységek is egy esetleg néhány zászlóaljnyi erőre terjedhetnek ki. Harcászati feladatából kiindulva, a zászlóalj logisztikai támogatásának biztosítania kell az anyagellátást valamennyi anyagból, beleértve a vizet és a katonai kereskedelmi cikkeket is. *Csapatkészleteit képes magá-*

5. A holnapi hadviselés és a jövőbeni erők sokkal inkább cseppfolyós, mint lineáris jellegűek lesznek, a harcmezőn a kombótársok sokkal nagyobb pusztító hatással bírnak majd, de sokkal gyérebb lesz a sűrűségük. A háborúkat az örökölt és az új rendszerek kombinálásával fogják megvívni.

Az USA-hadsereg aktívan bekapcsolódott a katonai logisztika forradalmába, amely párhuzamos a Védelmi Minisztérium hadügyben bekövetkezett forradalmával. A logisztikai forradalom általános célja az "ellátmányok tömege" ("mass of supplies") jelenlegi rendszerének felváltása nagy pontosságú, gyors, elosztó bázisú rendszerrel, amely információs technológiát alkalmaz az előrelátó logisztikához és szállításhoz. Napjainkban a technológián azt értjük, amit a Star Trek (űrszekér?) fázisológ és foton-torpedók produkálnak. Azt is elvárjuk tőle, hogy élelmiszer-replikátorokat, szállító nyalábokat és dilítium-kristályokat állítson elő a szétbontakozott vagy szétbontakozásban lévő szárazföldi erő logisztikai terhének csökkentésére. Gondoljuk csak meg: A kommunikációs vonalak éppen olyan hosszúak vagy még hosszabbak lesznek, mint napjainkban és a hadseregnek még mindig katonákat kell szétbontakoztatnia a felszerelésükkel és ellátmányaikkal. A kihívás az lesz, hogy új technológiát alkalmazzunk az örökséghez, valamint új fegyverrendszereket és csökkentjük a harcmezőn a logisztikai "lábnyomokat" (footprint).

val szállítani, zárójelben jegyzem meg, hogy ez nem lehet kevesebb 1 napi (24 óra) készletnél; rendelkezik olyan gépkocsi szállítótérrel, amely lehetővé teszi, hogy a közelében lévő, illetve létesített ellátó forrásból magára szállítsa a részére biztosított anyagi eszközöket, azokkal alárendeltjeit ellássa úgy, hogy túlnyomó részt az ellátás közben is mobil helyzetben tartja készleteit, képes elvégezni technikai eszközeinek folyamatos karbantartását és a kisjavítások döntő részét, hátra szállítja és osztályozza a sérülteket és biztosítja azok első szak- és orvosi ellátását.

A feladat ellátásához a zászlóalj törzs struktúrájában és elsősorban működési rendjében elengedhetetlen változtatásokra van szükség. **Ennek nagyon fontos része, hogy az S 4 tiszt helyét tisztázzuk a zászlóalj vezetési struktúrájában.** A legfontosabb talán az, hogy ne próbáljunk parancsnok-helyettesi jogosítványokat vindikálni az S 4-nek; érjük be azzal, hogy valamennyi jogosítványa a parancsnoktól függ és elsősorban nem jogot, hanem kötelezettséget jelent. Ennek értelmezése talán logisztikai század vonatkozásában a legnehezebb, hiszen itt a parancsnok megbízásából akár parancsadási joggal is rendelkezhet. Azért is fontosnak tartom az S 4 szerepének és jogállásának tisztázását, mert az idézett tanulmányban az S 4-et és a G 4-et úgy állítja be a szerző, hogy az az egység, illetve magasabb-egység logisztikai szervezetének parancsnoka. Úgy gondolom, hogy nem vonható analógia a tüzéregység parancsnoka és a logisztikai egység parancsnoka között, mikor a koordináló tiszt illetve szaktiszti működésüket vizsgáljuk. Természetesnek tartom azt, hogy a tüzéregység parancsnoka az első számú tüzér szaktiszt és mint ilyen, meghatározó szerepet játszik a tüzérség feladatainak meghatározásában (a döntés előkészítés szintjén) a G 3 törzsrészlegben. Ugyanakkor túlzónak és összeegyeztethetetlennek érzem a logisztikai alegységek és egységek parancsnoki teendőit az S 4, G 4 koordináló tiszt szerepével. Ez még akkor is abszurd, ha nálunk a vezető orvosok elsődleges törzsfelelőssége nem a G 1-hez kötődik.

Úgy gondolom, a zászlóalj szintjén arra kell törekedni, hogy a logisztikai feladatok maradéktalan teljesítése érdekében a parancsnok felhatalmazásából az S 4 koordinálja az egészségügyi és a technikai tiszt munkáját és irányítsa a zászlóalj logisztikai alegységei és részlegei munkáját.

A logisztikai támogatás további szintjeit erre építve lehetne kialakítani, a vezetésben szigorúan fenntartva a törzsek koordináló és szaktiszti

funkcióját a döntések előkészítésével. A logisztikai támogatás következő szintje a **hadosztály** (a szervezéstől függően hadtest) lehetne, amely jelentős mobil logisztikai erővel rendelkezve képes lenne arra, hogy alárendeltjeit támogassa a lehetséges alkalmazás valamennyi helyzetében úgy, hogy készletei és mobil kapacitásai mintegy 10 napos autonóm tevékenységet biztosítanak számára.

A központi logisztikai erőt egy támogató parancsnokság alárendeltségébe szervezett két támogató körzet hajthatná végre, amely a Dunától keletre és nyugatra szerveződne. A területi ellátás megszervezése érdekében a támogató körzetet a hozzájuk tartozó stacioner raktárakkal együtt **egy-egy logisztikai ezred** működtetné, biztosítva ezzel a körzetükben diszlokáló, illetve ide megerősítésre érkező csapatok logisztikai támogatását.

Ebben az esetben a honi területtől eltávolodott nemzeti csapat-csoportosítás logisztikai támogatását a hadműveleti szintű és a központi szintű logisztikai támogató elemek közösen, a támogató parancsnokság irányításával hajtják végre.

Látható, hogy ennek érdekében a jelenlegi rendszert több ponton jelentősen, míg néhány vonatkozásban a feladatok pontosításával kellene átszervezni. Mindez azzal az eredménnyel járna, hogy nőne a feladatot közvetlenül végrehajtó zászlóalj logisztikai autonómiája és a magasabb distanciák közvetlenebb felelőssége a támogatásért. A szárazföldi haderőt reprezentáló hadműveleti vezetés kezében olyan mobil logisztikai erők létrehozása szükséges, amely támaszkodva a honi területre, illetve egy fogadó nemzet támogatására képes az alkalmazott erőket teljes terjedelemben ellátni.

Talán az előzőekben leírtak nem teljesen felelnek meg a ma hivatalosnak tekinthető elgondolásnak, mégis úgy gondolom, érdemes megvizsgálni a hivatalostól eltérő alternatívákat is, hiszen "amit sohasem cáfoltak meg, az nincs bebizonyítva" és a mi rendszerünk annyira képlékeny (már évek óta), hogy igazán megérdemelné, hogy az új logisztikai rendszer több szempontú vizsgálat eredményeként szülessen meg.